
via de kunst. Nieweg ging landschappen, portretten en stillevens schilderen in een door Van Gogh geïnspireerde stijl. Diens oudste zuster, die nog werk van haar overleden broer op zolder had staan, leerde hij kennen via de Protestantenvond en zocht hij op in het Gelderse Dieren.⁶⁶ Nieweg werd gefascineerd door de seizoenen, door de cyclus van leven en dood. In fruitbomen zoals Van Gogh die geschilderd had ontwaarde hij het goddelijke mysterie in de schepping. Geloof en kunst vormden een eenheid. In alledaagse momenten van huis, tuin en keuken viel voor wie goed keek een eeuwige schoonheid te ontdekken, een schoonheid die verwees naar God. De kunstenaar leerde leven met de vergankelijkheid, die van diezelfde naar God verwijzende werkelijkheid een onderdeel uitmaakte. Nieweg koos zijn onderwerpen graag uit de natuur, waarin zowel rotting als bloei voorkwam. Hij legde zijn theologie als volgt uit:

Wie in het gewone het buitengewone kan beleven, [ziet] waardoor het alledaagse wordt verheven tot een wondervolle, goddelijke openbaring.⁶⁷

Niewegs invloed was aanzienlijk, vooral in de interpretatie van het begrip 'eewigheid'. Dat verwees in de moderne theologie van J.H. Scholten naar het algemeen-geldige: een onveranderlijke zedewet binnen een even onveranderlijke natuur. Volgens Nieweg was deze gedachte te abstract: het eeuwige werd volgens hem weerspiegeld in de veranderlijke gestalten van de natuur en het unieke van het menselijk gezicht. Hij liet zich inspireren door de manier waarop de socialistische dichter Herman Gorter (van de *Mei*) het werk van de 17^e eeuwse filosoof Benedictus de Spinoza interpreteerde. Spinoza had alle aspecten van het bestaan beschouwd als attributen van de ene, eeuwige en alomvattende Substantie. God werd door Gorter onpersoonlijk opgevat, maar Hij was zowel in de *Mei* als in de schilderijen van Nieweg immanent aanwezig in heel de werkelijkheid.⁶⁸

Nog tientallen jaren later werd er in Ter Apel naar deze eeuwigheid verwezen, vooral tijdens herdenkingsteksten voor overledenen. In de kerk werd aan het einde van menige dienst gezongen:

Straks wenden w' onze schreën naar buiten
om voor de stem van God
het vroom gemoed ook daar t' ontsluiten,
bij 't reinst natuurgenoet!⁶⁹

⁶⁶ www.dolfvanomme.nl/jakob_nieweg.

⁶⁷ www.dewieger.nl (site met informatie over Jakob Nieweg).

⁶⁸ Herman de Liagre Böhl, 'Herman Gorter. De stem des bloeds', in; Mirjam de Baar, Yme Kuiper en Hans Renders (red.), *Biografie en religie. De religieuze factor in de biografie*, Amsterdam 2011, 62-63.

⁶⁹ Wim Kloppenburg, *Liederen van het vroom gemoed*, Amstelveen 2010, 30.